

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Андреев Л.* В тумане // Андреев Л. Собр. соч.: В 6 т. – М., 1990. – Т. 1; 2. *Афанасьев А. Н.* Мифы, поверья и суеверия славян. – М., 2002. – Т.1; 3. *Бедзир Н. П.* Традиції Ф. Достоєвського у романі В. Винниченка «Чесність із собою» // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологічна. – Ужгород, 1998. – Вип. 3; 4. *Бердяев Н.А.* О назначении человека: Опыт парадоксальной этики // Бердяев Н.А. О назначении человека. – М., 1993; 5. Біблія, або Книги святого Письма Старого й Нового Заповіту. – Б.м., 1994; 6. *Брайко О.* «Робітник Шевирьов» Михайла Арцибашева і «Чесність з собою» Володимира Винниченка: дві моделі антропологічного гнозису // Слово і Час. – 2009. – № 2; 7. *Винниченко В.* Чесність з собою // Винниченко В. Твори: У 24 т. – К., 1931. – Т. 16; 8. *Гундорова Т.* Про Явлення Слова: Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Л., 1997; 9. *Ніцше Ф.* Так казав Заратустра // Ніцше Ф. Так казав Заратустра; Жадання влади. – К., 1993; 10. *Панченко В.* Будинок з химерами: Творчість Володимира Винниченка 1900 – 1920 рр. у європейському літературному контексті. – Кіровоград, 1998; 11. Сто найвідоміших символів української міфології. – К., 2001; 12. *Франк С.Л.* Реальность и человек: Метафизика человеческого бытия. – М., 2007; 13. *Фромм Э.* Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1998; 14. *Шестов Л.* Апофеоз беспочвенности: Опыт адогматического мышления. – Л., 1991.

Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)

Декілька штрихів до «портрету» Марії Конопницької (питання фольклоризму)

У статті йдеться про поетичну творчість видатної польської письменниці – Марії Конопницької, зокрема, про фольклоризм її поезії і про те, в чому саме він полягає.

Ключові слова: поетична творчість, фольклоризм, Марія Конопницька.

В статье речь идет о поэтическом творчестве выдающейся польской писательницы – Марии Конопницкой, в частности, о фольклоризме её поэзии и о том, в чем он состоит.

Ключевые слова: поэтическое творчество, фольклоризм, Мария Конопницкая

The maintenance of this article is the characteristic of the poetry of prominent Polish writer Maria Konopnicka of point of view of its folklore elements.

Key words: poetry, folklore elements, Maria Konopnicka

До постатей найвидатніших польських письменників другої половини XIX-го – початку XX-го століття: Генрика Сенкевича, Болеслава Пруса, Елізи Ожешко і Марії Конопницької сучасне українське літературознавство (буду говорити саме про нього) звертається дуже часто, але з різного приводу, звичайно, з неодмінним бажанням глибшого розуміння і «новаторського переосмислення».

Г.Сенкевича згадують найчастіше в зв'язку з його історичним романом «Вогнем і мечем» (на польсько-українську тематику). Болеслава Пруса – в зв'язку з його історичним романом «Фараон» – незвичною в усіх відношеннях історичною алегорією – Давній Єгипет і історія Польщі. Е.Ожешко згадують найчастіше в зв'язку із циклом її повістей про білоруське селянство («Низини», «Дзюрдзі», «Хам» і романом «Над Німаном»). Більше і найчастіше згадують

все-таки *Марію Конопницьку* (1842 – 1910), яка останні роки свого життя провела у Львові, там і похована на Личаківському кладовищі, і її могила, як і могила Івана Франка, – це місце постійного відвідування, місце-«музей» громадсько-культурно-літературних спогадів.

Твори Конопницької, головним чином, поетичні, але й прозові теж неодноразово в Україні перекладалися й «критично» позитивно аналізувалися, бо її високо цінували – І.Франко і Леся Українка; її твори перекладали: П.Грабовський, М.Рильський, Д.Павличко, Р.Лубківський; відомі літератори: С.Масляк, В.Щурат, П.Єфремов, В.Струтинський, М.Пригара. Серед перекладів, виданих окремо, можна назвати: “Вибрані твори” (1954), «Про гномів-краснолюдов та сирітку Марисю» (1972); поему «Пан Бальцер у Бразилії» (1979). З критичної літератури – монографію В.П.Ведіної; статті Ю.Л.Булаховської – зіставлення творчого доробку М.Конопницької і Лесі Українки; статтю – «портрет» М.Конопницької Б.Буяльського в «Наукових записках» Вінницького Педінституту [2]; оглядову статтю Т.Пачовського «Твори Марії Конопницької в українських перекладах» [4]; «Слово» від Перекладача – В.Струтинського до його перекладу «Пана Бальцера у Бразилії» тощо.

У статті *Р.Т.Кирчіва* в УЛЕ [3] виразно підкреслюється, що її поезії *часто кладуть на музику, і вони стали народними піснями*. При цьому, звичайно ж, згадується їхній *фольклоризм*.

А в чому ж він полягає? Це що – в неї суцільні стилізації під фольклор? *Так*, до деякої міри, хоча водночас – це, безумовно, і «висока мистецька поезія», яка належить дуже освіченій людині, котра пише і про Францію, і про Італію; яка майстерно перекладає твори письменників-західноєвропейських, східнослов'янських і західнослов'янських (Генріха Гейне, Гергарта Гауптмана, Едмона Ростана, Ярослава Врхліцького, Ади Негрі).

Можливо, *фольклоризм* багатьох її творів виявляється у їхній тематичній спрямованості? *«Вільний наймит»*, наприклад, – це гірко-саркастичний монолог батрака (наймита), який каже про свою «свободу» – він нічого постійного не має: ні роботи, ні дому, ні родини – може жити, а може вмерти – це нікого не цікавить. Характерним є вірш *«На соніліці»* (в стилі народнопісенної мелодії): «Чом ви спадаєте, роси холодні, як я бідний, голий, босий, Голодний? Чи гірких, людьми пролитих Сліз вам не досить, Що та нічка – срібні сльози приносить? Ой, якби їх полічити Мав сили, скільки сліз тих наше поле б зросили ... Було б страшно з того поля Хліб жати, Бо снопи були б там кров'ю Залляті! Сонце зійде світанкове. В загравах, Поспиває буйні роси на травах... Осушити наші сльози Хто зможе? Хіба цілий світ запалиш, Мій боже!» (переклад Антона Шмигельського) [1, 392–393].

Як бачимо, критика соціального устрою тут не лише скорботна (за тоном), але й гнівна (за змістом).

Іноді «поетичний монолог» у творі Конопницької веде не людина, а ... *птах-Жайворонок* (вірш «За що похвала й пошана?»): «За що похвала й пошана, За що це вітання? Я лиш вістку спонадрана Несла про світання. Я – лиш птах малий, співучий, А ви – сад розлогий; Голос мій – дзвінок надії, Ви – життя і дії!» (переклад Д.Павличка) [1, 393].

У деяких віршах, наприклад, «Дзвони» Конопніцька пише нібито від себе, та все одно стилізує свою розповідь під монолог селянки-удови, що втратила єдиного сина, єдину дитину: тут критика суспільства (у простій, стриманій, нібито фольклорній формі) досягає найвищого рівня: «Як сконав у чорній хаті Ясь єдиний, милий, вийшла мати *просить дзвонів*, щоб йому дзвонили. Та холодні груди-дзвони, й серце – камінь мали: «Ми подзвоним, але треба, Щоб Ви талер дали!»... І пішла по *тихій* стежці Заплакана мати... І не грали сину дзвони на вежі-каплиці, Тільки грали *вітри – буйні*, Грали в *лісі – птиці*. Тільки грали *ті дзвіночки, що ростуть* в гущинах, Щоб дзвонити бідним людям в *останню годину*» (переклад Івана Глинського) [1, 391–392]. Розповідь ніби стримана (при «постійних» визначеннях у фольклорному дусі: «чорна хата»; «тиха стежина»; «вітри буйні»; «дзвіночки-квіти» у гушавині лісу).

Є у Конопніцької вірші наявно антимонархічного спрямування, побудовані на гострій *антитезі*, властивій фольклору: «A jak poszedł Król na wojnę, grały jemu surmy zbrojne, grały jemu surmy złote, na zwycięstwo, na ochotę, a jak poszedł Stach na boje, zaszumiały jasne zdroje, zaszumiało kłósów pole – na tęsknotę, na niedolę». Коли загинув Стах, то його «відпевали» лише ті самі «лісові дзвіночки». І висновок з вірша – саркастичний, що «Najdzielniej biją Króle, a najgęściej giną chłopcy».

Таким чином, високомистецька поезія Конопніцької, часто-густо і в творах нібито не стилізованих під фольклор, широко залучає поняття, взяті із сфери природи: «*Sine lasy we mgłach drzemią, gaśnie jasny dzień*. Ach i tobie, moja ziemia, idzie mrok i cień ... Krótki był twój *Ranek Biały* (давня історія Польщі) і *Różany Wschód* (Доба Відродження), co twej *Stawie grał hejnały u Słonecznych Wrót*». Оцей вираз «*grały hejnały u Słonecznych Wrót*», пов'язаний і зі сходом сонця, і з військовою славою давньої Польщі, і взагалі з патріотичними настроями видатної польської поетеси. Він може бути показовим штрихом до її «літературного портрету» - досить широкого і в жанровому відношенні, далеко ще тут нами не розкритого.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антологія польської поезії. – Т. 1. – К., 1979; 2. Буяльський Б. Марія Конопніцька // Наукові записки Вінницького Педагогічного інституту. – 1951. – Вип. 2; 3. Курчів Р.Т. Конопніцька М. // УЛЕ. – Т. 2. – К., 1988; 4. Пачовський Т. Твори Марії Конопніцької в українських перекладах // Жовтень. – 1956. – № 7.

Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)

Персоніфікація і сучасна фольклорність поезії Єжи Гарасимовича

У статті зроблена спроба проаналізувати з теоретичної точки зору, але на конкретному матеріалі поетичне слово видатного польського поета нашої епохи Єжи Гарасимовича: в чому полягає художній прийом персоніфікації і чим фольклорність сучасна відрізняється від фольклорності традиційної.

Ключові слова: персоніфікація, фольклорність, художній прийом.

В статтє делается попытка проанализировать с теоретической точки зрения, но на